

ACC. N:R M. 9901:1-10.

Landskap: Småland Upptecknat av: Frans Petersson
Härad: Kinnared Adress: Smövaråla, Ushult
Socken: Ushult Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1946. Född år 1884 i Ushult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bjällorp ö. bjällorpsuden. s. 1-10.

LWF 52.

Bröllop och bröllopseder

M. 9901:1

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1

Vid kyrkbröllop gingo brudgummen och bruden sida vid sida in i kyrkan.

Ringar av samme metall betingade gjöts vis låga priser. En ett brudpar så fattigt att det syntes synnerligt påkostade att köpa en vigselring, så kunde det hända, att en till en av de två kompanienterna närskyld gammal änka löste ringproblemet genom att övertäta sin ring.

En och annan bondhustru, som ej nådes att nöta sin dyrbara vigselring i vardagslag, skaffade sig en ring av billigt slag att användas i söckentid. En vardagsring, som på 1870- och 1880-talen i flera hem i den här bygden användes, var giftringen av S. O. Hellsands i Arboga tillverkningar, vilken kostade två kronor.

Placeringen av gästerna vid bröllopsmiddagen kunde vara olika. I en bröllopsgård placerades gästerna efter stånd, i en annan efter ålder, i en tredje efter förmågenhet. I allmänhet måste flertalet av de kvinnliga gästerna ha tagit till bordet.

Bröllopsmatten utgjordes av de många rätter "kakesmat" och bakverk, som man i det egna köket kunnat tillaga, vartill kom alla de föruingar, som gästerna medfört: Bröd, vetekaka och bakelse, samt "vitmat", såsom sötestar, ostkaka, pannkakor och kläostar.

En för vanlig men numera bortlagd sed var, att under måltiden skulle bruden kvartarna en del mat på sin

tallrik, vilken mat hon sedan skänkte till sin bygds fattiga.

Konstanta gåvor till bruden insamlades före antingen på så sätt, att efter avstämning av en viss rätt hade varje gäst en peng-rika personer offrade en hel specieriksdaler - under sin tallrik, eller också gick en av gästerna omkring i rummet med en tallrik i handen, varpå gåvorna placerades. På liknande sätt kunde man företaga insamlingar till kökspersonalen.

Sedan lång tid tillbaka är det numera sed, att gåvor till fästfolk avlämnas i den kvinnliga kontrahentens hem på andra lysningsdagen, vilken dag benämnes "gratulationsdagen".

På ett och annat bröllop spelade musiken även under måltiden.

På bröllop, där kontrakterna vare synnerligen unga, och där gott om annan ungdom fanns, brukade man dansa. Ofta var det brudparet, som öppnade dansen. Var vigselförärfaren ung och uppsagd för dans, hände det, att han inledde dansen genom att taga en svängom med bruden. Doktor Widerström, som var Ushults kyrkoherde åren 1878-1913, hatade all dans, varför detta nöje ej fick förekomma på de bröllop, där han var närvarande. Men så snart middagen var slut och doktorn, som ej var någon nattölare, hade lämnat bröllopsgården och begivit sig hem, började de av ungdomarna iverigt åträdde danslekarna.

Vid en vigsel i Ushults kyrka en
höstsöndag år 1903 var bruden vit kläm-
ning. Denna brud, en soldatdotter i Ush-
ult, hade emellertid under några år vis-
tats i Nordamerika, varför det var detta
lands klädedräkt hon som brud till-
ämpade. Men på bondebriälloper här är
det nog blott cirka 25 år sen brudarna
började skuda sig i vit klänning. Aldre
brudar kläda sig vanligtvis i svart.

Sedan Ushults gamla brudkrona i bör-
jan av 1850-talet blivit stulen av den
fruktade ståtjävaren Gylfe, var denna
rocken i avsaknad av krona till år 1908,
då en i Årmo, Ushult född jänka,
som sedermera blivit gift med en konfekt-
fabrikör, skänkte en guldkrona till
Ushults kyrka. Denna krona, som ofta
användes, utlånas avgiftsfritt, men donatorn

M. 9901:6.
har stipulerat, att därest lantägaren vill
visa en tacksamhetsgärd för det kostnads-
fria länet, kan han göra detta genom att
lägga en blomma på donatorns föräldras,
hemmansägaren Jöken Danielsson i Aramo och
hans hustru, gemensamma grav på Mshalts kyrkogård.

Under den tid, Mshalt var i orsakad av
kyrkkrona, buro brudarne krona av myten.
Även i vår tid ser man en och annan brud
med mytenkrona.

Enligt gängse moral skulle endast möje
bära brudkrona, Från denna regel förekom
dock undantag, men djävdes en i välsignat
tillstånd stadd brud att smycka sig med
krona, syntes en och annan brudmora
protestera däremot genom att skaka
på huvudet. Männen, som i varje stikt

fall stadsse vare snara att förbita
visade inte den minsta försundian över brud-
dens oskickliga beteende. I vår tid synas emellertid
flertalet brudar stikt böja sig för den av

den äldre generationens kvinnor på-
bjudna stadgan, att endast ren mö-
bör bära brudkrona.

Brudkronan förlorade sin glans
så snart den blev satt på huvudet
på en brud, som haft samtag med en
man. Först sedan den blivit återstämnd
till kyrkan, återfick densamma den för
en äkta guldkrona egenartade utsträl-
ningen.

Det förekom nästan gång, att en ung
man och en dito kvinna flyttade tillsam-
mans och bildade ett hem utan att blivit
gifta. Sedan leode de som ett äkta par
i kanske flera års tid, och först sedan
första barnet var färdigt att födas
eller möjligen redan var fött, gingo de
till prästen för att tage ut lysning.

Att en ogift kvinna blev havande,

ansågs visserligen som en stor skandal för såväl kvinnan som hennes fästman, men skammen försvarar av sig själu, så snart kvinnan efter fullbordat äktenskap blev tituleraad hustru.

Det var sed, att en havande brud skulle såsom ett uttryck av blygsel ha vigsel i all stillhet och enkelhet, varför något storstilat bröllop ej fick komma i fråga.

Bruden skulle under vigseln ha en peng i sin ena sko, för att hon skulle bli rik.

Modern skulle kläda sin dotter till brud, annars en annan närskyld eller god vän. Gällde det förnämligt bondfolk, skulle prästfrun kläda

bruden. En del fattiga brudar klädde sig själva.

Bröllopsfestligheterna varo i regel förlagda till brudens hem. Skulle brudparet stanna kvar och bli ägare till detta hem, så hände det, att bygdens ungdomar kommo tillstädes och reste en wacker ärepart eller ärebåge utanför ingången till böningshuset eller på annan lämplig plats på gårdsplanen. Skulle brudparet flytta till annan gård, så restes äreparten utanför deras tilltänkta nya hem. Dock förekom det undantundom, att ärepart restes utanför bröllopsgården, även om brudparet stod i begrepp att flytta från densamma.

Huvudbeståndsdelen av en dylik

ärepott, som vanligtvis hade en höjd
av över fyra alnar, utgjordes under de
varma årstiderna av löv, men på
vintern av gran- eller annat barr
och grönt ris. Utsmyckningen bestod
av blommor samt brudparets namn,
som någon gång var förfärdigt av fär-
gat ullgarn.

Skalade unggarnar hörde någon gång
till pyntningen och utsmyckningen av
bröllopsgården.